TULLI

**Asiakkuus- ja riskienhallinta**
Riskienhallinta ja tiedustelu
Erityisasiantuntija, juristi Elise Luovula

Lausunto

25.9.2026
Tulli/2026/01322-1

**Eduskunnan Hallintovaliokunta**

HaV@eduskunta.fi

**HE 105/2026 vp**

**Tullin kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä sekä siihen liittyviksi laeiksi**

Tulli on osallistunut käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen valmistelleen työryhmän työhön. Tullin asiantuntijat ovat antaneet lausuntoja ja kommentoineet pykäläluonnoksia, sanamuotoja ja niiden perusteluja asian aiemmissa valmisteluvaiheissa ja esitetyt näkemykset on kattavasti otettu huomioon tässä hallituksen esityksessä.

Tulli kannattaa hallituksen esitystä, jolla pantaisiin täytäntöön tarvittavilta osin EU:n uusi rahanpesun vastainen sääntely, eli EU:n rahanpesun torjuntaviranomaista koskeva asetus sekä rahanpesua koskeva asetus ja kuudes rahanpesudirektiivi. Tulli kannattaa myös pääosin Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annettuun lakiin tehtäviä muutoksia, joilla pantaisiin täytäntöön kuudennen rahanpesudirektiivin pankkitilirekistereitä koskevan sääntely, joka koskee muun muassa uusia vaatimuksia rekisterien tietosisällöstä ja antaa mahdollisuuden myös kansallisen liikkumavaran käytölle tietyissä tapauksissa.

Ehdotetut muutokset ovat Tullin kannalta merkityksellisiä, koska Tulli vastaa rekisterinpitäjänä siitä, että se mahdollistaa toimivaltaisen viranomaisen liittymisen pankki- ja maksutilien järjestelmään, avaamalla rajapinnan Tullin koostavaan sovelluksen ja toimivaltaisen viranomaisen tiedonhakujärjestelmän ja tilirekisterin välille. Sen jälkeen, kun rajapinta on avattu, toimii koostava sovellus koneellisesti siten, että tilitiedot, sekä saldo- ja tilitapahtumatiedot ovat toimivaltaisen viranomaisen saatavilla pankki ja maksutilien valvontajärjestelmästä koostavan sovelluksen avulla. Lisäksi Tulli on pankki- ja maksutilirekisterin rekisterinpitäjä.

**Kansallinen liikkumavara ja tietojen säilytysaika**

Tullin valvoo pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän 1 d §:n 5 momentin mukaisesti, että tiedonhakujärjestelmän kautta luotto- ja maksulaitokset luovuttavat tiedot pankki ja maksutilien valvontajärjestelmään. Tämän johdosta Tullissa on kiinnitettävä erityistä huomiota tietoja koskevaan luovuttamisvelvollisuuteen siltä osin, kuin esityksessä on ehdotettu käytettävän kansallista liikkumavaraa 6. rahanpesudirektiivin 16 artiklan 8 kohdan mukaisesti.

Kuudennen rahanpesudirektiivin pankkitilirekistereitä ja sähköisiä tiedonhakujärjestelmiä koskevan 16 artiklan 8 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat edellyttää, että tietoja voidaan säilyttää 5 vuoden pääsäännöstä poiketen pidemmän aja, jos jäsenvaltiot ovat todenneet, että tällainen säilyttäminen on tarpeen ja oikeasuhteista epäillyn rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista tai tutkintaa taikka niitä koskevia syytetoimia varten.

Edellä mainitun kohdan mukaan pääsääntönä on, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että pankkitilien tai maksutilien tiedot annetaan saataville niiden kansallisten keskitettyjen automatisoitujen mekanismien kautta ja pankkitilirekisterien yhteenliittämisjärjestelmän kautta viiden vuoden ajan tilin lopettamisen jälkeen.

Kansallisena liikkumavarana on mahdollistettu, että jäsenvaltiot voivat sallia tällaisten tietojen säilyttämisen yksittäisissä tapauksissa enintään viiden lisävuoden ajan tai edellyttää sitä, jos jäsenvaltiot ovat todenneet, että tällainen säilyttäminen on tarpeen ja oikeasuhteista epäillyn rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista tai tutkintaa taikka niitä koskevia syytetoimia varten.

**Hallituksen esityksen perustelut tietojen luovutusvelvollisuudesta**

Hallituksen esityksessä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää koskevaan lakiin ehdotettu 4 § 3 momentin mukainen laajennettu 10 vuoden tietojen luovuttamisaikaa koskevat perustelut nojaavat lähes yksinomaan voimassa olevaan pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annettuun lakiin, jossa nykyisellään säädetään tilirekisteritietojen 10 vuoden säilyttämisajasta.

Ehdotettu säännös tiedonhakujärjestelmien kautta saatavien, tilirekisteritietoja vastaavien tietojen osalta nähdään yhdenmukaistavan sääntelyä tiedonluovuttajien osalta, mutta huomiotta jää, etteivät tilirekisteriin tietonsa tallentavat toimijat tarvitse laajentaa omassa rekisterinpidossaan säilytysaikaansa 10 vuoteen vaan 10 vuoden säilyttämisaika koskee ainoastaan toimivaltaisen viranomaisen Tullin ylläpitämää tilirekisteriä.

Tiedonluovuttajien osalta tilanne ei ole yhdenmukainen, koska tiedonhakujärjestelmää ylläpitävä tiedonluovuttaja on säilytettävä tietoja 5 vuoden pääsäännöstä poiketen 10 vuotta, jotta tietojen luovuttaminen 10 vuoden ajan olisi mahdollista tiedonhakujärjestelmien kautta.

**Sääntelyn johdonmukaisuus suhteessa EU:n rahanpesuasetukseen**

Tullissa on kiinnitetty huomiota sääntelyn johdonmukaisuuteen siltä osin, mitä velvollisuuksia EU:n rahanpesuasetus asettaa ilmoitusvelvollisille tietojen säilyttämisestä (77 artikla) ja millaista kansallista liikkumavaraa tosiasiallisesti kuudes rahanpesudirektiivi on tarkoitettu sallivan 16 artiklan 8 kohdassa.

Tullille asia on tärkeä, ottaen huomioon, että Tullille on säädetty laissa pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä (12 §), toimivaltaa määrää rikemaksun sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö tai rikkoo velvollisuuden toimittaa Tullille 4 §:n 2 momentissa (koskee tiedonhakujärjestelmää) taikka 6 §:n 2 tai 3 momentissa (koskee tilirekisteriä) tarkoitettuja tietoja.

Tullille jää esityksessä avoimeksi, voidaanko tulkita, että luottolaitos on rikkonut tahallaan tai huolimattomuudesta velvollisuuden toimittaa Tullille 4§:n 2 momentissa koskevia tietoja, jos luottolaitos on noudattanut rahanpesuasetuksen 77 artiklan nojalla asetettua 5 vuoden pääsääntöä tietojen säilyttämisvelvollisuudesta.

Ehdotettu luovutusaikaa koskeva säännös ei velvoiteta rekisterinpitäjää säilyttämään tietoja 10 vuotta tilin lopettamisen jälkeen, vaan ainoastaan ne edellytetään luovutettavan tilin lopettamisen jälkeen 10 vuoden ajan.

Jos tietoja ei luovuteta, koska ne on poistettu säilyttämistä ja poistamista koskevan sääntelyn nojalla, miten tulisi ratkaista normiristiriita käytännön soveltamistilanteessa.

Voidaanko luovuttamista koskevalla sääntelyllä laajentaa tietojen säilyttämistä ja poistamista koskevaa ilmoitusvelvollista velvoittavaa sääntelyä?

**Vaikutustenarvioinnin täsmentäminen PMJ-lakiin ehdotetun 4 § 3 momentin osalta**

Asiakkaan tietojen säilyttämisestä ja tietojen poistamisesta tilin lopettamisen jälkeen on säännelty myös EU:n rahanpesuasetuksen 77 artiklassa. Esityksessä ei ole tehty vaikutustenarviointia 10 vuoden laajennetun luovuttamisajan vaikutuksista rekisteröidylle tai miten ehdotus vaikuttaa rekisterinpitäjän velvollisuuteen noudattaa EU:n rahanpesuasetuksen sääntelyä 5 vuoden säilyttämisajasta. Esityksellä on vaikutuksia edellä kuvatulla tavalla tietojen säilyttämisvelvollisuuteen luotto ja maksulaitosten omissa rekistereissä.

Hallituksen esityksen tietosuojan vaikutustenarviointia koskevassa osiossa ei ole huomioitu sääntelyn direktiivissä edellytettävän tarpeellisuuden ja oikeasuhtaisuuden vaatimusta, joka on edellytyksenä ehdotetun laajuiselle kuudennen direktiivin 16 artiklan 8 kohdan mukaiselle kansallisen liikkumavaran käytölle.

Esityksen perusteluista ei käy ilmi, millä tavoin tällainen kaikkien rekisteröityjen osalta laajennettu 10 vuoden säilyttäminen on tarpeen ja oikeasuhteista epäillyn rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista tai tutkintaa taikka niitä koskevia syytetoimia varten. Ilmi ei käy myöskään, millä tavoin viranomaisen tarve yksittäistapauksissa saada tietoa pidemmältä ajalta kuin viiden vuoden ajalta tilin lopettamisen jälkeen on syrjäyttänyt jokaisen pankkipalveluja käyttävän rekisteröidyn osalta säilyttämisaikaa koskevan 5 vuoden pääsäännön.

Rahanpesuasetuksen 77 artiklan mukaan tietoja on säilytettävä viiden vuoden ajan siitä päivästä, jona liikesuhde päättyy tai yksittäinen liiketoimi suoritetaan tai jona liikesuhteen aloittamisesta tai yksittäisen liiketoimen suorittamisesta kieltäydytään. Ilmoitusvelvollisten on poistettava henkilötiedot viiden vuoden ajanjakson päättyessä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta muiden unionin säädösten tai asetuksen (EU) 2016/679 mukaisen kansallisen lainsäädännön soveltamiseksi kerättyjen tietojen säilytysaikoja.